

4. והאיש משה עניו מאוד...

מעשה אבות

שכבה בוגרת

רצינאל

משה רבנו הוא עמוד התורה, אב לנביאים ומנהיג ישראל במשך 40 שנה. אף על פי כן, הוא אינו מתואר בתורה כחכם מכל האדם, צדיק מכל האדם, או הסמכותי מכל האדם, אלא כותבת התורה: "וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנֹו מְאֹד מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי הָאֲדָמָה" (במדבר י"ב, ג').

מדוע ענווה היא התכונה הראויה לתיאור אדם שהוא עמוד התורה, אב הנבואה ומנהיג העם? ענווה – אין פירושה להנמיך את הדימוי העצמי ולהשפיל את עצמנו עד עפר. ענווה כזאת מביאה את האדם לעצבות ולחוסר מעש ומכונה בכמה מקומות "ענווה פסולה". גם משה לא נהג בענווה שכזו, הרי משה רבנו נאבק בפרעה מלך מצרים, נלחם בעמלק ונהיג את בני ישראל מיציאתם ממצרים ועד לכניסתם לארץ ישראל.

ענווה אמיתית מכילה בתוכה את האמונה המלאה בבורא עולם, את המסירות כלפיו ואת ההסכמה המלאה לשרתו. להיות עניו זה להכיר בכל כישוריך ולהבין לעומק שמטרתם אינה להעניק לעצמך אושר בפן האישי אלא לעשות טוב לבורא על פי אמות המידה שלו.

רבי חיים מוולוז'ין בספרו "רוח חיים" (על מסכת אבות פרק א', משנה א'), מסביר במשל את הקשר שבין השפע האלוקי לבין מידת הענווה: "המצויאות מלמדת שכל שדופן של כלי דקה יותר, בית הקיבול שלו נעשה גדול יותר. אילו יכולנו ליצור כלי שדופנותיו דקות כקליפת השום, כמעט כולו היה הופך להיות בית קיבול המסוגל להכיל את הניתן בו. בדרך זו אפשר גם להבין שכל שהאדם ממעיט מערך עצמו ומתנהג בענווה יתרה, הוא נעשה כלי הראוי להכיל את השפע הרוחני. לעומת זאת, מי שמתרברב מגדיל את עובי דופנותיו וממעיט מיכולת הקיבול הרוחנית של נפשו.

המטרות

- התלמידים יבינו כי ענווה אין פירושה שפלות או נמיכות קומה.
- התלמידים יבינו כי ענווה פירושה להכיר בכל כישוריך ולהשתמש בהם לעבודת ה'.
- התלמידים יכירו מקרים בחיי משה רבנו שבהם נהג בענווה.
- התלמידים ישאפו ללכת בדרכו של משה רבנו ולנהוג במידת הענווה.

מבנה השיעור

- פתיחה: "עשה אותי כלי לשליחותך" – משל הכלי (קבוצות)
- שלב א': תגובות הגאוותן (עבודה יחידנית)
- שלב ב': משוב (מליאה)
- שלב ג': דף משימה (עבודה יחידנית)
- סיכום: משוב על דף המשימה (מליאה)

ההכנות הנדרשות

- יש לצלם את סדרת התמונות (נספח 1) ולפזרן בכיתה.
- יש להניח ליד כל תמונה כמה פתקים קטנים.
- יש לצלם את דף המשימה (נספח 2) כמספר תלמידי הכיתה.

מהלך השיעור

פתיחה: "עשה אותי כלי לשליחותך" – משל הכלי (קבוצות)

- נחלק את הכיתה לקבוצות.
 - נספר כי הוטלה על כיתתנו שליחות מיוחדת. כרגע התבשרנו כי קבוצת מטיילים נותרה ללא מים, ועלינו להעביר אליהם כמות מים גדולה ככל האפשר. אנו מחפשים כלי שמכיל כמות מים גדולה, אך קיימת מגבלה אחת: אסור שהכלי יהיה גדול מדף A4.
 - נחלק לכל קבוצה דף A4, ונבקש לצייר עליו כלי שיכול להכיל את כמות המים הגדולה ביותר (סביר להניח כי התלמידים יציירו כלי שדופנותיו קרובות לקצה הדף. ככל שדופן הכלי תהיה דקה, יותר כך בית הקיבול יהיה גדול יותר).
 - נתלה את הציורים השונים על הלוח.
 - ננהל דיון בנוגע לדופן הכלי ונסביר כי ככל שדופן הכלי תהיה דקה יותר - כמות המים תגדל.
 - נסביר כי הכלי שציירנו הוא למעשה משל שמביא רבי חיים מוולוז'ין.
 - נספר את "משל הכלי" (פסקה אחרונה ברציונאל).
 - נפרש את "משל הכלי" לפי הדוגמה של המים:
- $$0 \text{ העברת המים} = \text{השליחות}$$
- $$0 \text{ דופן הכלי} = \text{השליח}$$
- נשאל: "מה המסר על דופן הכלי/ השליח?"
 - נבקש מהתלמידים להסביר תכונות אלו ולתת דוגמאות (למורים: עיינו ברציונאל).

שלב א': תגובות הגאווות (עבודה יחידנית)

- נפנה את התלמידים לתמונות המפוזרות בכיתה ולפתקים הריקים המונחים ליד כל תמונה. נסביר כי בכל תמונה מופיע אירוע אחד מחיי הכיתה, ובכל אירוע צריך אחד התלמידים להתמודד עם שליחות כלשהי.
 - נבקש מהתלמידים לעבור בין התמונות ולכתוב בפתק:
- כיצד הייתי מגיב במצב כזה (מה הייתי מרגיש, חושב, עושה, אומר)?

- נדגים את המשימה על אחת מהתמונות:

מספר התמונה ושמה	תגובה לדוגמה
------------------	--------------

שנה ג' אהבה,
ענווה ושליחות בשילוב שיתוף והשתתפות ומעורבות חברתית

תמונה 1: נבחרתי!	כמה אני מוכשר... רק אני קיבלתי את התפקיד!
תמונה 2: עצה חדשה	מה פתאום שאקשיב לתלמיד החדש הזה?? אני הרבה יותר מנוסה ממנו ומכיר את התפקיד, שהוא ייתן לי עצה!!
תמונה 3: האחרים חטאו!	אין לי חלק במה שאחרים עשו, אני לא אחראי עליהם, זו בעיה שלהם. הם הנענשים, לא אני!
תמונה 4: קוראים לי!	ואוו... איזה כבוד... רק אותי מזמינים... נו בטח, מי עוד כמוני!!
תמונה 5: המתלוננים נעלמו!	רציתי לעזור אך הם נעלמו... מי שהולך – מפסיד! שאני אלך לקרוא להם!! מה פתאום...!!

(למורה: אם המשימה קשה אפשר לבצעה במליאה בעל פה וללא פתקים)

שלב ב': משוב (מליאה)

- נאסוף מהתלמידים את הפתקים ונקריא את תוכנם (או נקרא חלק מהפתקים).
- נסכם את התשובות:
 - 0 הגאוותן היה מתפאר בכישורונותיו וחושב שרק הוא מתאים לשליחות.
 - 0 הגאוותן היה מתנגד לעצות של אנשים מסביבו ומתווכח איתם.
 - 0 הגאוותן היה משתדל שכולם ידעו שהוא ביצע את השליחות ולא מישהו אחר.
 - 0 ייתכן שהגאוותן היה מסרב לשליחות כי עליו להקריב מעצמו למענה.

שלב ג': והאיש משה עניו מאוד (עבודה יחידנית)

- נסביר: "כל חמש התמונות רומזות לאירועים בחייו של משה רבנו שעליו אמרה התורה שהיה "עניו מאוד מפל האדם אשר על-פני האדמה". אולם משה, שלא כמו הגאוותן - הגיב בצורה שונה לחלוטין.
- נאסוף את התמונות לשולחן המורה ונשאל את התלמידים לאיזה מקרה בחיי משה רומזת כל תמונה (ייתכן שהתלמידים יתקשו, נעזור להם בשאלות מכוונות וברמזים).
- נסרטט על הלוח טבלה בת 3 עמודות, ונמלא את התשובות בשתי העמודות הראשונות.

תמונה	המקרה	תגובת משה
תמונה 1: נבחרתי!	מעמד הסנה - הקדשת משה לשליחותו (שמות ג', י"א)	טוען שאינו מתאים: "מי אנכי כי אלך אל פרעה וכי אוציא את בני ישראל ממצרים?"
תמונה 2: עצה חדשה	עצת יתרו (שמות י"ח, כ"ד)	מקשיב לעצה ונוהג כך. "וישמע משה לקול חותנו ויעש כל אשר אָמַר"
תמונה 3: האחרים חטאו!	חטא העגל (שמות ל"ב, ל"ב)	מנסה לבטל את העונש, ומבקש להפסיק את תפקידו אם העונש לא יבוטל. "ויעתה אם תשא חטאתם, ואם אין - מחני נא מספרך אשר כתבת"

מצניע את העובדה שקראו רק לו	"ויקרא" - ה' קורא רק למשה (ויקרא א', א')	תמונה 4 : קוראים לי!
הולך וקורא להם : "וַיֵּקֶם מֹשֶׁה וַיֵּלֶךְ אֶל דָּתָן וְאַבְיָרָם"	דתן ואבירם (במדבר (ט"ז, כ"ה)	תמונה 5 : המתלוננים הלכו

- נשאל : מי מהתלמידים זוכר מה הייתה תגובתו של משה לאחד מהמקרים?
- נשלים את העמודה השלישית בטבלה.
- נחלק את דף המשימה (נספח 2).

נספח 1: תמונות מחיי הכיתה

האחרים חטאו

אתה חונך של תלמידים צעירים. באחת הפעילויות הרסו חניכך רכוש בית ספר בזדון. המנהל מעניש אותם בחומרה ומציע לך חניכים אחרים. כיצד תגיב? מה תאמר?

המתלוננים הלכו

תלמידים מתלוננים על ועד כיתה. אתה מנסה להשכין שלום ומבקש מהמתלוננים לחכות בסבלנות. כשקראת להם התברר שלעגו לביקשתך ונעלמו...

נספח 1: תמונות מחיי הכיתה - המשך

נבחרתי! אתה אחד משני מועמדים לתפקיד חשוב. בסוף בחרו בך!

אתה ראש מועצת תלמידים אחד מתלמידי ביתה ב' טוען שאינך עובד נכון. כיצד תגיב? מה תאמר?

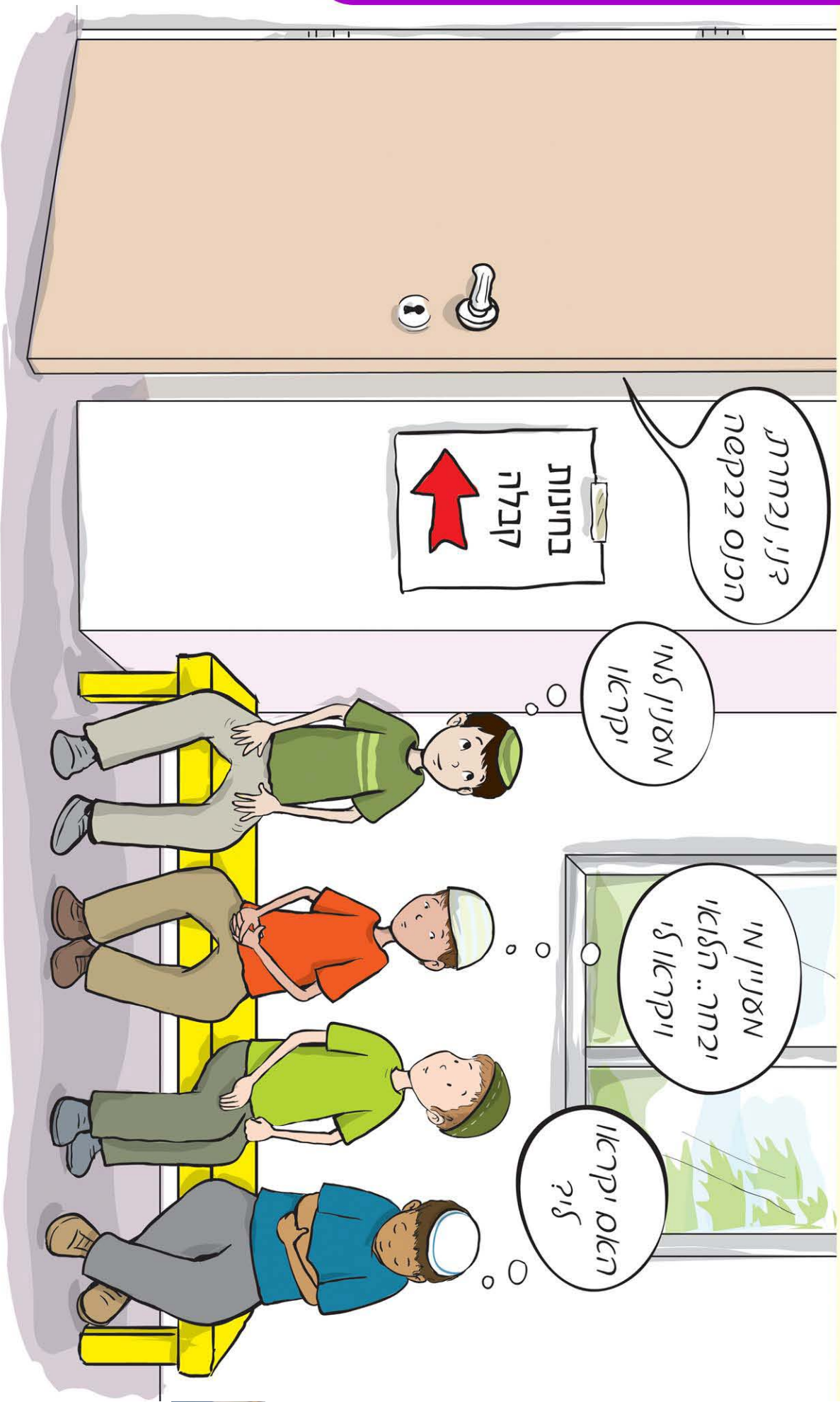
עצה חדשה

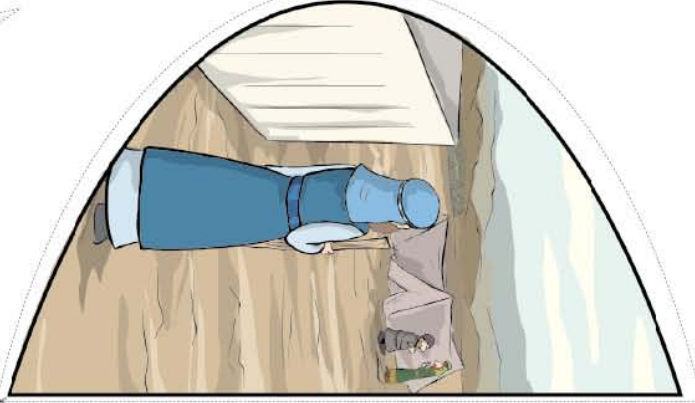
נספח 1: תמונות מחיי הכיתה - המשך

אתה וחברריך מצפים לתוצאות בחינות הקבלה. כל אחד מקווה בלבו שיקראו לו...
לפתע קוראים רק לך. כיצד תגיב? מה תאמר?

קוראים לי

נספח 2: דף משימה

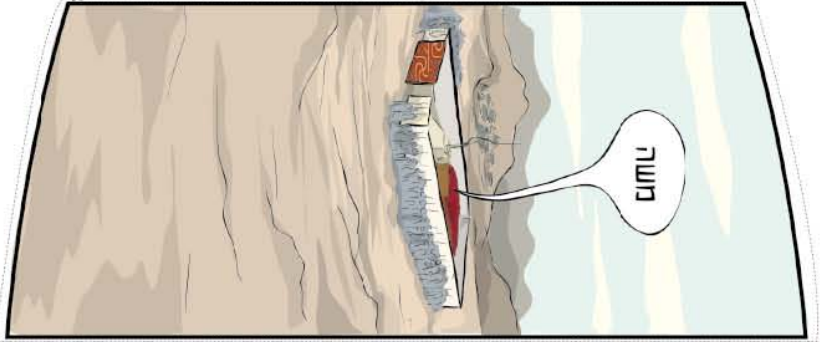

לא תלכו שום בעל חיים

אמרו לו: "למה אתה עושה כן?"

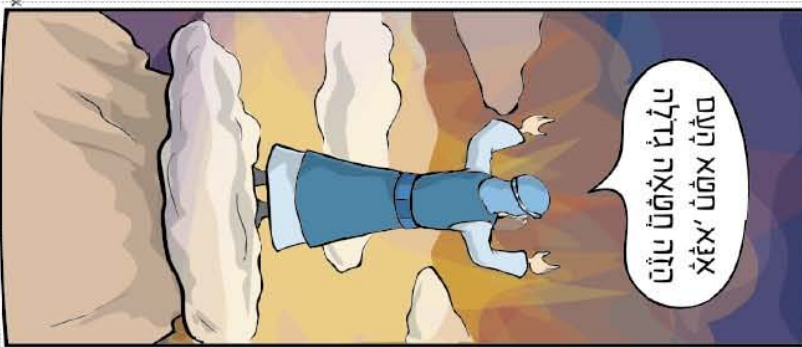

אמר: "אני רוצה לראות אתכם, כי אתם עושים כן." (מקרא: שמות כ"ג, כ"ד)

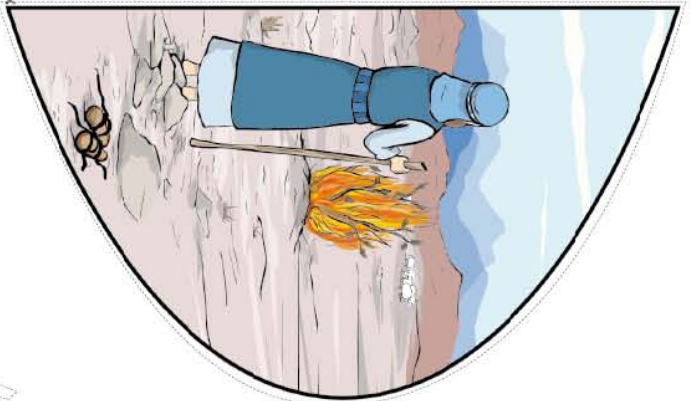

שום

אמר: "למה אתה עושה כן?"

אמר: "למה אתה עושה כן?"

אמר: "למה אתה עושה כן?"

המשך נספח 2: דף משימה

